

4. Концепція розвитку юридичної освіти від 23 травня 2019 р. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/koncepciya-vdoskonalennya-pravnichoyi-yuridichnoyi-osviti-dlya-fahovoyi-pidgotovki-pravnika>.

5. Біла книга з реформування української юридичної освіти (за матеріалами міжнародної науково-практичної конференції «Європеїзація української юридичної освіти: німецько-український досвід» (м. Київ, 21 і 22 лист. 2014 р.) / Упоряд. : Р. Мельник, О. Шаблій, Б. Шлоер. Київ : Корпорація «Науковий парк Київський університет імені Тараса Шевченка»; Панов, 2015. 360 с. URL: http://zdr.knu.ua/images/2015/2015-06/26/Bila_knyga.pdf.

6. Комаров В. Вища юридична освіта України: нові виміри. *Право України*. Київ, 2017. № 10. С. 20–37.

7. Пацурківський П., Гаврилюк Р. Ціннісні виклики українській юридичній (правничій) освіті. *Право України*. Київ, 2017. № 10. С. 38–55.

*Кудін Сергій Володимирович,
доцент кафедри теорії, історії
права і держави та конституційного
права Університету державної
фіскальної служби України,
кандидат юридичних наук, доцент*

ОСНОВНІ МОМЕНТИ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПОРІВНЯЛЬНА ІСТОРІЯ ПРАВА»

Однією з провідних тенденцій розвитку сучасної української юридичної науки є формування в її надрах юридичної компаративістики. Про це свідчать численні монографічні дослідження з філософських, епістемологічних, гносеологічних, наукознавчих, галузевих аспектів порівняльного правознавства, з історії становлення та еволюції цієї науки, перспектив її розвитку. Доведеним вважається факт, що порівняльне правознавство є не просто методом чи методологічною наукою або допоміжною науковою дисципліною у рамках теорії держави і права: воно є самостійною наукою із власним, відокремленим предметом дослідження. Також відбувається поступова інституціоналізація порівняльного правознавства в Україні: з'являються центри дослідження проблем юридичної компаративістики, спеціалізовані наукові фахові видання.

Достатньо зазначити й про той важливий факт, що порівняльне правознавство включене до паспорту наукової спеціальності 12.00.01 відповідно до наказу МОН України № 1477 від 28.12.2018 р. «Про затвердження примірнього переліку та опису предметних напрямів досліджень в межах спеціальності 081 «Право» [1]. Отже, хоч і повільно, але відбувається визнання порівняльного

правознавства як дієвого інструмента виявлення спільного і відмінного між національними, субнаціональними і наднаціональними правовими системами.

Не менш важливо відмітити і той факт, що порівняльне правознавство впроваджується у навчальний процес, стає важливою і базовою навчальною дисципліною у наскрізних навчальних планах підготовки в Україні здобувачів першого, другого рівня вищої юридичної освіти. Науковці зазначають, що за необхідне варто виділити у даному навчальному курсі Загальну і Особливу частини; наголошено на тому, що порівняльне правознавство сприяє розгляду студентами правової системи як явища, яке безпосередньо залежить від особливостей різних суспільств, і має прямий взаємозв'язок з релігією, мораллю, етикою, політикою, ідеологією, традиціями тощо [2, с. 90–91]. На цьому ж наголошують й інші вітчизняні науковці [3; 4; 5].

У той самий час, в рамках порівняльного правознавства (юридичної компаративістики) відбуваються процеси спеціалізації та міждисциплінарної диференціації, характерні для періоду постмодерну та етапу пост-некласичного розвитку науки. Йдеться про виділення та оформлення різних наукових напрямів, важливе місце серед яких займає порівняльна історія права (або історико-правова компаративістика).

Порівняльна історія права є складовим елементом порівняльного правознавства, предмет якого включає порівняльно-історичний аспект, і має з ним прямий зв'язок через порівняльний ракурс пізнання історично-правової реальності і звернення уваги на дослідження права як об'єкта.

Порівняльна історія права має і ряд взаємозв'язків з блоком історично-правових наук (історією держави і права України, історією держави і права зарубіжних країн, історією українського права). Зокрема, співвідношення порівняльної історії права з названим блоком складає відсутність «накладення» предметного «поля» порівняльної історії права й предметів зазначених історично-правових наук; наявність єдиних і різних ракурсів пізнання історично-правової реальності; взаємне використання предметних знань; застосування порівняльно-історичного й історично-порівняльного методів, які є елементами базового для порівняльної історії права методу – компаративно-історичного; поєднання вивчення у сфері порівняльної історії права національного і зарубіжного правового матеріалу, які досліджуються окремо історично-правовими науками; проведення істориками-компаративістами більш широких за критерієм «просторово-часовий континуум» дослідів.

Як вбачається, порівняльна історія права є сферою міждисциплінарних й компаративних досліджень [6, с. 480–481], може бути запроваджена у навчальний процес як вибіркова дисципліна для підготовки в Україні здобувачів третього (PhD) рівня вищої освіти. Підставою є те, що порівняльне правознавство як навчальна дисципліна є базова для підготовки бакалаврів (магістрів) «Порівняльне правознавство» («Юридична компаративістика»); можливими є навчальні курси з галузевих порівняльних дисциплін (наприклад, «Порівняльне конституційне право», «Порівняльне цивільне право», «Порівняльне кримінальне право» тощо). Проте, специфіка порівняльної історії права, як структурна частина порівняльного правознавства, дає підстави

стверджувати про можливість введення даного навчального курсу до навчального плану підготовки здобувачів третього (PhD) рівня вищої освіти.

Дана навчальна дисципліна вже є три роки адаптована до умов підготовки здобувачів третього (PhD) рівня вищої освіти в Університеті державної фіскальної служби України. Представляємо для дискусії основні складові робочої програми з навчальної дисципліни «Порівняльна історія права»:

Структура навчальної дисципліни (денна форма/заочна форма)

№ п/п	Змістові модулі	Кількість годин				
		Лекції (год.)	Семінари (год.)	Інд.- конс. робота під керівниц твом викладач а (год.)	СРС (год.)	Всього (год.)
	МОДУЛЬ I = 1 заліковий кредит (60 год.)					
	ЗМ 1 (Теми 1-6)					
Т 1	Порівняльна історія права у системі юридичних наук. Методологія порівняльної історії права.	-	-	0,5/0,5	10/10	10,5/10,5
Т 2	Зародження і розвиток ідей порівняльної історії права	4/2	2/2		6/9	12/13
Т 3	Французька школа історико-правової компаративістик и	2/-	2/-		8/9	12/9
Т 4	Німецька школа історико-правової компаративістик и	2/-	2/-		8/9	12/9
Т 5	Порівняльна історія права в Англії та США	2/-	2/-		4/9	8/9
Т 6	Становлення і	2/-	-	0,5/0,5	4/9	6/9,5

	розвиток порівняльної історії права в Україні					
Всього по модулю:		12/2	8/2	1/1	40/55	60
Форма контролю: модульна контрольна робота (за рахунок семінарського заняття – 40 хв.)						
МОДУЛЬ II = 1 заліковий кредит (60 год.)						
ЗМ 2 (Теми 7-12)						
Т 7	Порівняльна історія права країн Стародавнього Сходу, Греції та Риму	2/2	2/2		8/9	12/13
Т 8	Порівняльна історія права країн Європи періоду Середньовіччя. Арабський Халіфат, Візантія	2/-	2/-		8/10	12/10
Т 9	Порівняльна історія права основних країн романо-германської та англо-саксонської правових сімей у другій половині ХУІІ – початку ХХ ст.	2/-	2/-		8/9	12/9
Т 10	Порівняльна історія права держав Європи, Америки та Далекого Сходу у Новітній період	2/-	2/-		4/9	8/9
Т 11	Порівняльна історія права держав Європи, Америки та Далекого Сходу у	-	-	0,5/0,5	6/9	8/9,5

	Новітній період					
Т 12	Правовий розвиток країн світу на початку ХХІ ст. : порівняльна характеристика	2/-	2/-	0,5/0,5	4/9	8/9,5
Всього по модулю:		10/2	10/2	1/1	38/55	60
Форма підсумкового контролю – екзамен						

Список використаних джерел

1. Наказ МОН України № 1477 від 28.12.2018 р. «Про затвердження примірнього переліку та опису предметних напрямів досліджень в межах спеціальності 081 «Право».

2. Бехруз Х. Роль учебной дисциплины «Сравнительное правоведение» в профессиональной подготовке современных юристов. Порівняльне правознавство: досвід і проблеми викладання. Збірник наукових праць і навчально-методичних матеріалів. Київ: ВДК Університету «Україна», 2011. С. 88–98.

3. Тюріна О. В. Перспективи розвитку порівняльного правознавства. *Науковий вісник НАВС*. 2015. № 1. С. 19–27.

4. Давидова Н.О. Викладання порівняльного правознавства: досвід України та США. *Журнал східноєвропейського права*. 2015. № 11. С. 16–20.

5. Закірова С. Г. Досвід і перспективи викладання юридичної компаративістики у світі й Україні. *Історико-політичні студії*. 2016. № 2. С. 77–84.

6. Кудін С. В. Порівняльна історія права: вітчизняна традиція концептуалізації : Монографія. Вінниця: ТОВ «Твори», 2019. 540 с.

Куницький Євген Віталійович,
аспірант кафедри цивільного права і процесу
Національної академії внутрішніх справ

ВІДМОВА ВІД ПОЗОВУ ЯК ПРОЦЕСУАЛЬНА ФОРМА ПРИМИРЕННЯ СТОРИН У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Відповідно до ч. 1 ст. 206 ЦПК України позивач може відмовитися від позову на будь-якій стадії провадження у справі, зазначивши про це в заяві по суті справи або в окремій письмовій заяві.

До ухвалення судового рішення у зв'язку з відмовою позивача від позову